

SETÈ CONCURS DE RELATS BREUS DE DONES

“Paraules d’Adriana”

CATEGORIA SANT ADRIÀ 2005

AUTORA: ANNA Mª SAURA PASSARELL

LA NOIA DEL VANO

Has vist la Berta? Per allà, la veus? És la del paraigua de flors vermelles. Per la cantonada. Filla, si que hi guipes poc! Si total cauen quatre gotes i encara hi ha llum! Sí, dona, aquella. Ara! No veus que esllanguida està, la pobra noia? Si s'ha quedat feta un secall! Amb el goig que feia abans, oi? Tan tocada i posada com era, que duia els cabells que semblava que cada dia anés de perruqueria, i guaita ara quines grenyes, i aquest vestit, que li penja pertot arreu. I quines ulleres que fa! Se la veu cansada! Només cal veure la desesma amb què porta el paraigua i com arrossega les cames Aquesta noia caurà malalta, ja t'ho dic jo. No viu des que la mare va caure en aquell ensopiment tan estrany que els metges no li troben el què. Ja és gros, ja, que després de tantes visites, tantes proves i tants diners que s'hi ha gastat li acabin dient que no saben què li té i que les radiografies i tota la colla de *mandangues* que li han fet estan bé. Que coi han d'estar bé! Si la dona no coneix ningú! Ni es mou ni bada boca, fixa't el que et dic, com un ocellet tocat de l'ala s'ha quedat. L'han d'anar bellugant per què no es nafri, tanta cura que tenia amb la seva pell, pobre Tona! Està com enrigidida tota ella, amb els ulls emboirats, esmorteïts, com presa d'una feixuga melangia. No em diguis que no és per malfiar! Perquè mira, de vegades els mals dolents no es veuen de primer cop d'ull, com li va passar a la Carmeta de cal Bertran, que es queixava de mal de cap i no li van saber trobar fins que va perdre l'oremus. No em fa gaire bona espina tot plegat. Oi, Marcel·la, que no en fa? És el que jo dic. Aquestes coses si les agafes a temps encara poden reeixir, ara rai que hi ha tants *adelantos*, però si les deixes estar s'arrelen de mala manera i llavors sí que estàs perdut.

De tota manera, i ara entre nosaltres, em sembla que la Tona tampoc és que hi toqués gaire. Sempre parlava del mateix, que si el meu home cap aquí, que si el meu home cap allà, que si es va fixar en ella perquè duia un vano preciós que li feia

joc amb el color dels cabells, que si després li va regalar un cabàs, que si eren tan bonics, els seus vanos, que n'hi havia un que era de *campanilles*, el de blonda de Brussel·les, que realment era molt maco, i que podia fins i tot dir-li coses amb ells... i d'aquí no la treies, ella ferrenya amb el seu Pep estimat i el seu feix de ventalls. A més, ja sap que les cames tampoc li rutllen allò que se'n diu massa, encara que Déu n'hi do com se n'ha sortit amb aquell caminador, el burro l'anomenava ella. La veritat és que l'accident la va trastocar força, per poc s'hi deixa la pell i a sobre se li mor el marit; però vaja, tant com per dir que perdés el seny d'aquesta manera, doncs home, no.

Filla, és que mai se sap. Tampoc ens ho pensàvem pas que just a ells els toqués rebre aquella patacada i guaita quina mala sort que van tenir. Si en va ser de sonat, renoi! Els del poble i els dels voltants es van enrabiar i entristir moltíssim, tot a l'encop, i tothom s'hi va abocar. Com hi ha Déu que a l'església no s'hi cabia de tanta gent com va anar a l'enterrament. I és que en Pep era molt conegut i es feia estimar, perquè a més de ser de bona pasta, tenia tanta mà per arreglar els cotxes que venien d'arreu a donar-li feina. Ja li van ben bé esguerrar la vida aquells bandarres, ja. Quina colla de brètols que corre pel món, càsum l'olla! Ni vulguis saber l'ànsia que passo quan en Quimet, el meu nen, va amunt i avall amb la furgoneta. Se senten a dir tantes desgràcies que per força t'has de neguitejar. De vegades em quedo esparverada amb tot el que passa per aquests mons de Déu. Que no ho veus a la tele, tu? Vaja quina altra! Sort que ara s'hi miren més amb els buidaampolles, perquè abans sí que feia feredat. Tant se valia que agafessin una turca com mitja, que no se'n podien estar d'agafar l'auto, els molt barruts. Però noia, tampoc és que puguis confiar massa a hores d'ara, pots comptar, vulgues no vulgues sempre n'hi haurà d'inconscients al món. Que hi farem! El meu Quimet això sí que ho té clar, veus? Ell, si ha de viatjar, no pren ni una gota d'alcohol, perquè ves, les multes són de disbarat! Si t'inxampen vas ben arreglat, et buiden les butxaques i et prenen el carnet i tot, si cal, i les coses no estan com per tirar els diners. Ja te'n pots fer el càrrec, Marcel·la, que tu saps tan bé com jo el que costa guanyar-se la vida, i més ara que amb això de l'euro ens han ben fotut. Jo em faig un embolic de qui-sap-lo, i

encara rai que tinc la botiga i si més no per força m'he hagut d'espavilar, que si no ja ho veus.

Però el què dèiem. Hi ha gent que quan puja a unes rodes es pensa que tot el món és seu i que pot anar per on li plau, peti qui peti. Ni que portessin una carrossa reial, caram! I sempre van a topar amb els més prudents i bonifacis, perquè mira que el Pep portava el seu dos cavalls com una seda. Qui ho havia de dir que pogués tenir una ensopegada tan gran! Ni una batzacada havia tingut per carretera, i al poble se'l veia amb una cura per anar pels carrers... Sempre que anàvem a passar s'aturava per cedir-nos el pas. Com t'ho dic, s'hi mirava d'allò més quan circulava. A mi més d'un cop m'havia fet el favor d'acostar-me al mercat de Granollers i et pots ben creure que conduïa com els àngels, amb els cinc sentits, i tant que sí. Pobra gent, tan bonastres que eren tots dos, i tant que s'estimaven. Feien tan bona parella...Cada vegada que hi penso se'm fa un nus a la gola, guaita tu. Per Déu Senyor! Quina mala xamba que va tenir el malaguanyat del Pep, tan jovenàs que era, i la Tona, que ho va passar malament de veres. Li va anar d'un pèl que no acabés al clot també, com ell. Però es veu que a ella no li havia arribat l'hora, que aquestes coses passen quan han de passar, no ho trobes? El que jo et digui, ben mirat encara podem donar gràcies a Déu que tu i jo estem xerrant en aquests moments. Que sí, Marcel·la, que sí. Que la vida és una regàlia. És o no?

La Tona va estar molt malalta, molt, tant que tots ens pensàvem que es quedaria invàlida de per vida quan va haver passat el primer tràngol, que gairebé se l'enduu a l'altre barri, pobrissona. Sort en va tenir dels seus germans que no es van moure del seu costat fins que ella es va refer, al menys per poder-s'ho manegar amb la nena i fer quatre coses a casa, perquè això sí, li van posar una minyona per a les feines més carregoses, i dels diners no se'n va haver de preocupar, que l'amo del taller, el senyor Conrad, li va deixar una bona paga per què pogués tirar endavant. I és que entre que no podia pas treballar, els medicaments i els quatre *enredos* que ja saps que sempre es necessiten en una casa, només li hagués faltat quedar-se empantanegada i sense quartos. Els germans prou que la van ajudar també, ja et dic, i més que haguessin fet, de grat o per força, perquè és clar, no l'haurien deixat morir de gana! Al capdavall són els germans, i un raconet segur que tenien, que el

negoci els donava calés a dojo, n'estic segura. Però a la Tona si hi ha una cosa que no li ha agradat mai és dependre de ningú, i això hagués sigut encara més trasbals per a ella, tant que ha presumit sempre de viure a lloure, la dona. No ho hagués suportat. Ui no!

Sigui com sigui el que està clar és que quan vénen mal dades es veu on té la gent el cor, i tant ells com el senyor Conrad es van portar com Déu mana, ja ho crec! I la Tona tampoc es pot dir que sigui una esporuguida. Quan va poder caminar una mica, que ja et dic jo que de nyicris no n'ha tingut mai ni així, s'hi va posar de ferm i qualsevol li anava al darrere. Sempre deia que havia tret les forces per la nena, per la nineta dels seus ulls, que ja prou en tenia d'haver perdut el pare, tan menuda. Ella valenta que valenta, sí senyor! Les cames li van quedar ben malmeses, però se'n va saber eixorir i Déu n'hi do el que trescava. Ep! També és veritat que la Berta li ha sortit una bona xicota, treballadora i tossuda com ella sola, en el bon sentit, s'entén. La Tona l'ha sabut educar com cal, i mai no li ha faltat de res, ni estudis ni res, que jo ho he vist amb els meus ulls, però la noia ha sigut sempre molt bona estudiant, i quan va haver acabat aquí, a l'escola del poble, li va anar a Barcelona a fer carrera. Veiem, tot sigui dit que els oncles la van acollir a ca seva i la portaven en palmes, però ella els estudis se'ls va guanyar ben bé a pols, que ningú li ha regalat res. Va fer Dret, sí dona, allò que fan per aprendre de lleis. Ara treballa al despatx d'un advocat a Granollers, i es treu els seus bons centimets. Si m'ha dit de vegades que em miri la lletra petita! Segons ella és tan important o més que la gran, però noia, la vista no la tinc jo com per anar llegint-ho tot, tu veuràs! De tota manera si tinc algun problema ella sempre s'hi posa de valent i acaba per solucionar-me'l. Si en sap! Ha sortit a sa mare, llesta i eixerida com un pèsol. Fes-me cas, si algun cop tens qualsevol cosa no t'hi repensis. Demana-li consell a la Berta, ja et dic jo que va molt aquesta xicota. Sents?

Doncs, sí, com t'ho explico, clavada a sa mare, que amb dèries i tot no ha acotat mai el cap. La Paquita, sí dona, la mossa de cal Totxo, la que els va a netejar, ella m'ho deia sovint. No sé com pot encara bellugar d'aquesta manera, tan disposada per a tot i amb tants mals que té. Ja voldrien molts xitxarel·los tenir la seva vitalitat. I mira que la Paquita li repeteix mil vegades: No s'amoïni, dona, que ja li endreço jo la

casa. Au, segui! Que encabat les cames se'n ressenten, i l'esquena. Reposi una mica i no sigui beneïta, que el metge li té dit que faci bondat... Però ella mai dels mais s'ha sabut avenir a estar-se sense fer res. I si no s'asseia i agafava un vano, que en té per donar i per vendre, i a ventar-se toquen. Ja podia fer un fred de mil dimonis, allò per ella era mitja vida. Eren la seva bogeria, ves, les mans i els vanos. La Berta, quan tornava de la feina se'ls trobava pertot. No explica massa coses de casa seva, la noia, en això és molt reservada, però el defici de sa mare pels ventalls la tenia ben capficada, i de tant en tant es deixava anar. No entenia aquest vici, no se'n podia estar de dir-m'ho, encara que a ella no li ho digués a les clares, que ja se sap, a les mares segons què pot afectar-les, i la Tona amb això és molt reconsagrada. Mira, era la seva dèria, i què vols que et digui, arreglar-se les mans i encabat arreplegar els vanos per ventar-se, que ella això de tenir-los guardats al calaix de la vitrina, només per fer bonic, sempre li ha semblat una rucada.

Jo hi anava sovint a veure-la, ella agraeix molt les visites, i s'hi aboca d'allò més, i xerra! Caram, si xerra! Bé, xerrava, que ara vés a saber on les té desades, les paraules. Si en deu estar, de malament! Alguna vegada venia a comprar, no gaire cosa, que no podia, però sí que de tant en tant es deixava caure per aquí amb l'excusa que li faltava una mica de llet, fil de cosir, pintaungles, una cuixa de pollastre...qualsevol cosa. Penjava el cabasset del caminador i, apa! Xino-xano feia la seva passejadeta, s'hi acostava i de passada la petàvem una mica, ella sempre recordant el marit, això sí, perquè el seu marit que no li toquessin. Si és que pot ser, hi ha coses que per força t'han de marcar, i el Pep era un sant baró, les coses com siguin. No m'explico com els pares d'ella no el volien com a gendre. Era un noi esprimatxat, massa per al meu gust, a mi sempre m'han agradat més cepats, com en Quim, el meu home, però s'ha de reconèixer que era força guapot de cara. Tenia uns ulls que enamoraven. Òndia, quins ulls! Com els de la Berta, iguals. A més era un bon jan...Em sembla que ja t'ho he dit, oi? Però el pare que no i que no, que el noi no feia per a la seva filla. Potser es devia pensar que ell era qui sap què, total perquè era l'amo del mas i de quatre terres on li treballaven una colla de pagesos que li anaven al davant i al darrere, que els més rebecs ja se'n cuidava prou de foragitar-los. Ja veus, ni que hagués sigut el comte de Barcelona, recontxo! Però el Pep no li feia el pes, filla, amb aquella granota de mecànic a tothora, que només se la treia per

anar a l'envelat, i encara, perquè la muda tampoc era res de l'altre diumenge, que era senzillot de mena, en Pep, i no podia fer-hi més. De tota manera tampoc n'hi havia per tant, recoi! El noi podia ser tot el desmanegat que vulguis, però tenia un bon sou i molta empenta, això no li treia ningú. Per a la feina era un escarràs, prou que es veia. Ara! El pare bigotis, com l'anomenàvem nosaltres, perquè duia un mostatxo com un pa de pagès, no va poder amb la Tona, i és que ella no es va arraulir ni una mica així i no va parar fins es va sortir amb la seva. I mira que son pare quan agarrava el bastó era per arrencar a córrer. El jovent li tenien un respecte quan s'empipava...i no per les bastonades, que l'home mai tocava ningú, el feia voleiar i prou, però és clar, tampoc en teníem massa ganes, nosaltres, que aquell ximple ens empaités amb aquell gaiato. Tu diràs! Després ens moríem de riure tots plegats, la Tona la primera, que prou coneixia les empenyamentes del seu pare i sabia de sobres que d'allà no passava. Encara que tampoc les devia tenir totes, perquè tot l'enrenou que muntava per poder estar amb el seu Pep a la força havia de ser per alguna cosa. Si haguessis vist com se les empescava per fer-li un petó...El mal era que si l'home s'assabentava que sa filla s'havia vist amb en Pep, la tancava a casa una bona pila de dies, i només podia sortir una estoneta de passeig, del bracet dels seus pares. Ve t' ho aquí. No podia badar gens ni mica la noia, i va haver d'enginyar-se-les per poder escapar-se de tant en tant, quan ningú li tenia l'ull posat al damunt.

La noia del vano, li dèiem, i no pas perquè sí. Sempre en portava un o dos, a tot estirar tres, que llavors ja en tenia un bé de déu, de ventalls, i li feia senyals amb ells. A nosaltres ens admirava com s'ho feia venir per què ell sabés quan era el moment de desempallegar-se de la mirada del son pare. Va aprendre el seu llenguatge i li deia coses com: "Penso en tu de nit i de dia; vigila que ve el meu pare; espera'm allà que ara vinc...". I tot fent bellugar el vano. Tenia una manya... Si n'estaven d'encaterinats tots dos... Ai! Encabat ens va dir com se les apanyava, i ens ho va ensenyar per si algun xicot ens agradava i li ho volíem fer saber. Ens vam afeccionar tant que totes en teníem com a mínim un. Els nois van haver d'entrar en el joc, és clar, perquè si no no en trèiem l'aigua clara. Ho entens, no? Aquell estiu els vam portar ben de cap. Quina llàstima que no haguessis arribat encara al poble, Marcel·la, perquè ens vam fer un bon panxó de riure. Els nostres pares estaven

encuriosits per aquella dèria que ens va agafar a totes, però nosaltres mutis a la gàbia, que la Tona bé prou que ens havia avisat: Com dieu alguna cosa trenquem peres. Si ho arriben a descobrir no sé pas com podré festejar amb el Pep i a aquest se'l rifen. Que no? Ja el veieu quina patxoca que fa, el meu Pep. Oi que sí? I, ves, què havíem de fer, nosaltres? Els pares vinga a preguntar què ens havia agafat, i nosaltres vinga a dir que era la moda, que el flamenc s'estava imposant arreu i que tampoc fèiem cap mal.

N'hi va haver una que de poc se'n va de la llengua, la Victòria. No es feia gaire amb la Tona. Per mi que li tenia gelosia, perquè la veritat és que la Tona era molt bufona, i més trempada... Però entre totes li vam parar els peus, que la Tona no estava de romanços i si deia prou era talment prou, no es casava amb ningú. Tenia un geni... Ara! A l'hora de la veritat sempre et feia costat, i això val molt. No tenia por de res, i més d'un cop ens havia tret les castanyes del foc. Me'n recordo quan va remoure cel i terra per a què la Conxita la deixessin continuar anant a escola. Els seus pares la volien posar a treballar a la plaça del mercat, venent conills. La va anar a buscar i els pares que no, que ja tenia edat per a la feina, i ella que la Conxita tenia molt de cap, que era una llàstima que una noia tan espavilada hagués de deixar d'estudiar per quatre conills mal pagats. Fins i tot va envescar el mestre per què anés a parlar amb ells i la fessin tornar. No sé si els va arribar a convèncer o va ser que els va omplir el cap tant i tant que van cedir per no sentir-la. La qüestió és que s'hi van repensar i la Conxita va tornar al cap de pocs dies al col·legi, més dreta que un rave.

I ara mi-ta-la, que diuen que està tan apavaigada que no sembla ni ella. Em sembla que la Berta s'hi va posar ferma amb això de la mania dels vanos i els va amagar, la Paquita m'ho va dir. Diu que de cop i volta no els trobava enlloc i la Tona tampoc els hi va demanar. Vés a saber si la noia va acabar esclatant i li va dir quatre coses. Deu ser això el que l'ha deixat d'aquesta manera, no m'estranyaria gens.

És clar! Ara em ve a la memòria el que un dia em va confessar la Tona! Em va dir que de vegades no es podia moure, com si dormís, però que tot i així s'adonava del que passava al seu voltant, perquè el cap el tenia ben despert. Llavors pensava en els seus vanos, movia els dits i de seguida es reeixia. M'ho deia en -xiuxiueig, com d'amagades, perquè suposo que tenia por que algú se'n assabentés que li

passaven aquestes coses tan estranyes. No volia que sa filla pensés que havia perdut la xaveta, mira si n'estava, d'ella. Em sembla que li hauré de dir a la Berta que vagi amb compte no fos cas que tot vingués per aquí.

Ai, cabàs! Si encara en sabré jo més que els metges! No em diguis que... Ospes! Ara que hi penso! Una cosa semblant li passava al dallonses, com es diu? Ah! Sí! Al Peret, el fill de la Mariona. Li van dir que no era res, pur cansament, i que només havia de concentrar-se en una mà o en un peu fins que el pogués bellugar, per donar embranzida a la resta del cos. Clar que ell no pensava pas en cap vano. Però què hi fa, no? De fet ve a ser el mateix! Demà aniré a veure a la Berta i li explicaré el que em va dir sa mare. No crec que a la Tona li molesti, al cap i a la fi ho faig pel seu bé...

Carai! Si és hora de plegar! Avui no he fet gaire caixa, però ja era d'esperar. Ja se sap, els ponts la gent els aprofita per tocar el dos. Au! Som-hi, Marcel·la! Ja continuarem la xarrera demà, que vénen el meu fill i la jove a sopar. Avui arribaven de Madrid, i el més calent està a l'aigüera. Marcel·la, vinga, aixeca't dona, que tinc feina.

Vergemariasantíssima! Marcel·la, no m'espantis, sis plau. Filla, que tampoc no n'hi ha per tant! I ara! Sí que t'ha agafat fort! Vols dir que no n'has fet un gra massa? Si la Tona no t'hi va tant! Que bleada arribes a ser! Però... si estàs gelada! Ai, Senyor! Que a aquesta dona li ha donat un cobriment! Caratxo! I ara què faig! És clar! El vano! On el dec haver ficat! Amb el fred que fa vés a saber per on para ara! Ah, sí! Al calaixet del safrà! Clar! Com que ara la gent ja no fa arrossos com Déu mana, ni l'obro, aquell calaix, des de l'estiu.

Marcel·la, té, agafa'!! Redimonis! Però que tòtila que sóc, i com l'ha d'agafar si li ha donat un atac de feridura? Ja te'l poso jo, d'acord? Vinga! Ja et tanco jo la mà i te la bellugo...

Marcel·la, quin ensurt que m'has donat, per l'amor de Déu! Ja em veia a l'hospital envoltada de metges, amb la poca gràcia que em fan. Estàs millor? Vols un got d'aigua? Llet? Garnatxa? Un dia és un dia, dona! Va té! Ja veuràs com això et revifa

del tot, que tens la pell com la cera, bonica. Poc que em pensava que fossis tan de nyigui-nyogui. Veus? Ja et comença a fer efecte. On hi hagi un gotet de xarel·lo els medicaments fan més aviat nosa, oi que sí, *prenda?* Au! Ja t'acompanyo un trosset, que em ve de camí. Així em quedo més tranquil·la.

La Berta, he de parlar amb ella demà mateix. Sant Antoni gloriós! No hi havia pas pensat abans! Tot el que necessita la Tona són els vanos del seu home. Però, és clar, com ho ha de saber la noia, que mai els ha tingut ni falta que li han fet!

Catxis les paciències negres! Coi de gossots! Sempre es pixen a la porta de la botiga. Si és que no hi ha un pam de net, Marcel·la. Oi que tinc raó?